

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2006. gada 29. jūnijā *

Lietā C-289/04 P,

par apelācijas sūdzību atbilstoši Tiesas Statūtu 56. pantam, ko 2004. gada 30. jūnijā iesniedza

Showa Denko KK, Tokija (Japāna), ko pārstāv M. Dolmans [M. Dolmans] un P. Verdmullers [P. Werdmuller], *advocaten*, kā arī J. Tempels Langs [J. Temple-Lang], *solicitor*,

prasītāja,

pārējie lietas dalībnieki:

Eiropas Kopienu Komisija, ko pārstāv P. Helstrēms [P. Hellström] un H. Gedinga [H. Gading], pārstāvji, kas norādīja adresi Luksemburgā,

atbildētāja pirmajā instancē

* Tiesvedības valoda — angļu.

Tokai Carbon Co. Ltd, Tokija,

SGL Carbon AG, Vīsbādene [*Wiesbaden*] (Vācija),

Nippon Carbon Co. Ltd, Tokija,

GrafTech International Ltd, iepriekš — *UCAR International Inc*, Vilmingtona [*Wilmington*] (ASV),

SEC Corp., Amagasaki (Japāna),

The Carbide/Graphite Group Inc., Pitsburga [*Pittsburgh*] (ASV),

prasītājas pirmajā instancē.

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. V. A. Timmermanss [*C. W. A. Timmermans*],
tiesneši R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*] (referente), P. Kūris [*P. Kūris*],
Dž. Arestis [*G. Arestis*] un J. Klučka [*J. Klučka*],

ģenerāladvokāts L. A. Hēlhuds [*L. A. Geelhoed*],
sekretāre K. Štranca [*K. Sztranc*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un tiesas sēdi 2005. gada 15. septembrī,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus tiesas sēdē 2006. gada 19. janvārī,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- ¹ Ar savu apelācijas sūdzību *Showa Denko KK* (turpmāk tekstā — “*SDK*”) lūdz atcelt Pirmās instances tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās T-236/01, T-239/01, no T-244/01 līdz T-246/01, T-251/01 un T-252/01 *Tokai Carbon u.c./Komisija* (*Recueil*, II-1181. lpp., turpmāk tekstā — “apstrīdētais spriedums”) daļā, ar ko Komisijas 2001. gada 18. jūlija Lēmumā 2002/271/EK par procedūru, piemērojot EK līguma 81. pantu un EEZ nolīguma 53. pantu — Lieta *COMP/E-1/36.490* — Grafīta elektrodi (OV 2002, L 100, 1. lpp., turpmāk tekstā — “apstrīdētais lēmums”) prasītājam ir noteikts naudas sods EUR 10 440 000 apmērā.

Atbilstošās tiesību normas

Regula Nr. 17

- 2 Padomes 1962. gada 6. februāra Regulas Nr. 17, Pirmās regulas par Līguma [81.] un [82.] panta piemērošanu (OV 13, 204. lpp.), 15. pants paredz:

“1. Komisija ar lēmumu var uzlikt uzņēmumiem vai uzņēmumu apvienībām soda naudas [naudas sodus] 100 līdz 5000 norēķina vienību apmērā, ja tie ar nodomu vai nolaidības dēļ:

[..]

- b) sniedz nepatiesu informāciju, atbildot uz pieprasījumu, kas izteikts saskaņā ar 11. panta 3. vai 5. punktu vai [..]

[..].

2. Komisija ar lēmumu var uzlikt uzņēmumiem vai uzņēmumu apvienībām soda naudas [naudas sodus] 1000 līdz 1 000 000 norēķinu vienību vai lielākā apmērā, bet

nepārsniedzot 10 % no katra pārkāpēja uzņēmuma iepriekšējā finanšu gada apgrozījuma, ja tie ar nodomu vai nolaidības dēļ:

a) pārkāpj Līguma [81.] panta 1. punktu vai [82.] pantu vai [..]

[..].

Nosakot soda naudas apmēru, ņem vērā gan pārkāpuma smagumu, gan tā ilgumu.

[..]”

Pamatnostādnes

- 3 Preambulā Komisijas paziņojumam ar nosaukumu “Vadlinijas [pamatnostādnes] sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu” (OV C 9, 3. lpp., turpmāk tekstā — “Pamatnostādnes”), ir paredzēts:

“Turpmāk izklāstītie principi nodrošina Komisijas lēmumu pārredzamību un objektivitāti gan no uzņēmumu, gan no Eiropas Kopienu Tiesas viedokļa, vienlaicīgi nostiprinot Komisijai piešķirto diskrecionāro varu, kas noteikta saskaņā ar

attiecīgiem tiesību aktiem, noteikt sodanādu [naudas sodu] līdz 10 % apmērā no uzņēmuma kopējā apgrozījuma. Šī vara jāīsteno ar saskaņotas un nediskriminējošas politikas palīdzību, kura atbilst mērķiem, kas izvirzīti, lai sodītu par konkurences noteikumu pārkāpumiem.

Jaunā metodoloģija, ko piemēro sodanādas [naudas soda] apmēra noteikšanai, atbilst turpmāk minētajiem noteikumiem, nosakot vispirms pamatapmēru, ko palielina, ņemot vērā atbildību pastipriņošus apstākļus, vai samazina ņemot vērā atbildību mīkstinošus apstākļus.”

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija

- 4 Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī, 7. protokola 4. pantā ir noteikts šādi:

“Tiesības netikt divreiz tiesātam vai sodītam

Nevienam nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt krimināllietā tajā pašā valstī par noziegumu, par kuru viņš jau ir ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu saskaņā ar šīs valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem.

Iepriekšējā punkta nosacījumi nekavē atkārtotu lietas izskatīšanu saskaņā ar attiecīgās valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem, ja ir jauni pierādījumi vai jaunatklāti apstākļi vai ja iepriekšējā procesā ir pieļautas būtiskas kļūdas, kas varēja ietekmēt lietas iznākumu.

Nevar būt atkāpes no šī panta saskaņā ar Konvencijas 15. pantu.”

Prāvas pamatā esošie fakti un apstrīdētais lēmums

- 5 Apstrīdētajā spriedumā Pirmās instances tiesa tai iesniegtās prasības pamatā esošos faktus apkopoja šādi:

- “1. Ar Lēmumu 2002/271/EK [...] Komisija konstatēja dažādu uzņēmumu dalību nolīgumos un saskaņotās darbībās grafīta elektrodu jomā EKL 81. panta 1. punkta un [1992. gada 2. maija] Nolīguma par Eiropas Ekonomikas zonu (OV 1994, L 1, 3. lpp., turpmāk tekstā — “EEZ”) 53. panta 1. punkta izpratnē.
2. Grafīta elektrodi tiek izmantoti galvenokārt tērauda ražošanai arkveida elektriskajās krāsnīs. Tērauda ražošana, izmantojot šīs krāsnis, sastāv galvenokārt no pārstrādes procesa, kurā tērauda atkritumi tiek sakausēti jaunā tēraudā, pretēji klasiskajai ražošanai no dzelzs rūdas domnas krāsnīs ar skābekli. Elektriskajā krāsnī metāllūžņu kausēšanai tiek izmantoti deviņi elektrodi, kas

izvietoti kolonnās pa trīs. Ņemot vērā kausēšanas procesa intensitāti, elektrodu patēriņš vidēji ir viena vienība astoņu stundu laikā.

Elektroda ražošanas ilgums ir apmēram divi mēneši. Šajā ražošanas procesā neviens cits produkts nevar aizstāt grafiņa elektrodus.

3. Grafiņa elektrodu pieprasījums ir tieši saistīts ar tērauda ražošanu elektriskajās arkveida krāsnīs. Galvenie patērētāji ir metāltražotāji, kas pārstāv vismaz 85 % pieprasījuma. 1998. gadā neapstrādātā tērauda ražošana pasaulē pieauga līdz 800 miljoniem tonnu, no kurām 280 miljoni tonnu tika izgatavoti elektriskajās arkveida krāsnīs [..].

[..]

5. Astoņdesmitajos gados tehnoloģiskie uzlabojumi ļāva ievērojami samazināt elektrodu patēriņu uz tonnu saražotā tērauda. Metalurģijas industriju šajā periodā vienlīdz skāra svarīgs restrukturizācijas process. Elektrodu pieprasījuma mazināšanās radīja pasaules elektrodu industrijas restrukturizācijas procesu. Tika aizvērtas vairākas rūpnīcas.
6. 2001. gadā Eiropas tirgu ar grafiņa elektrodiem apgādāja deviņi rietumu ražotāji: [..].
7. Piemērojot [..] Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktu, Komisijas ierēdņi 1997. gada 5. jūnijā vienlaicīgi pēkšņi uzsāka izmeklēšanu [noteiktu grafiņa elektrodu ražotāju] telpās [..].

8. Šajā pašā dienā Federālā Izmeklēšanas biroja (FIB) aģenti ASV veica kratīšanu vairāku ražotāju telpās. Kratīšanas rezultātā pret *SDK* [..] tika uzsākta kriminālvajāšana par noziedzīgu aizliegto vienošanos. Visi apsūdzētie atzina savu vainu tiem uzrādītajā apsūdzībā un piekrita samaksāt naudas sodu, kas *SDK* tika noteikts 32,5 miljonu ASV dolāru apmērā [..].

[..]

10. Pircēju grupas vārdā ASV tika celta civilprasība pret *SDK* [..] par trīskāršiem zaudējumiem (*triple damages*) un procentiem.

11. [..] Tērauda ražotāji cēla civilprasību pret [..] *SDK* 1998. gada jūnijā par noziedzīgu vienošanos.

12. Komisija 2000. gada 24. janvārī attiecīgajiem uzņēmumiem nosūtīja paziņojumu par iebildumiem. Administratīvā procesa rezultātā 2001. gada 18. jūlijā tika pieņemts [apstrīdētais] lēmums, ar kuru Komisija pārmet uzņēmumiem prasītājiem [..], ka tie ir pasaules mērogā noteikuši cenas, kā arī sadalījuši attiecīgā produkta valstu un reģionu tirgus saskaņā ar “vietējā ražotāja” principu: [..] *SDK* [esot atbildīgai par] Japānu un dažām Tālo Austrumu daļām [..].

13. Saskaņā ar [apstrīdēto] lēmumu aizliegtās vienošanās pamatprincipi bija šādi:

— elektrodu cenām bija jābūt noteiktām pasaules mērogā;

- katras sabiedrības lēmumus par cenām bija jāpieņem tikai prezidentam vai ģenerāldirektoriem;

- “vietējam ražotājam” bija jānosaka cena tirgū tā “teritorijā” un citiem ražotājiem tai “jāseko”;

- attiecībā uz “tirgiem, kas nav vietējie tirgi”, proti, tirgiem, kuros nav neviena “vietējā” ražotāja, cenas nosaka vienojoties;

- ražotāji, kas nav “vietējie ražotāji”, neīsteno agresīvu konkurenci un dodas prom no citu “vietējiem” tirgiem;

- kapacitātei nebūtu jāpalielinās (Japānas ražotājiem bija jāsamazina sava kapacitāte);

- tehnoloģijas ārpus karteļa dalībnieku–ražotāju loka netiek nodotas.

14. [Apstrīdētajā] lēmumā tālāk ir teikts, ka šie vadošie principi tika ieviesti aizliegtās vienošanās sanāksmēs, kas notika vairākos līmeņos: “patronu” tikšanās, “darba” tikšanās, Eiropas ražotāju grupas tikšanās (nepiedaloties Japānas uzņēmumiem), valstu tikšanās vai reģionālās tikšanās, kas veltītas noteiktiem tirgiem un uzņēmumu divpusējiem kontaktiem.

[..]

16. Pamatojoties uz konstatētajiem faktiem un juridisko novērtējumu, kas veikti [apstrīdētajā] lēmumā, Komisija apsūdzētajiem uzņēmumiem uzlika naudas sodu, kuru summa tika aprēķināta atbilstīgi metodikai, kas izteikta Vadlīnijās [Pamatnostādnēs] soda naudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu [..], kā arī paziņojumā par naudas soda nepiemērošanu vai to summas samazināšanu lietās par aizliegtu vienošanos [..].

17. Ar [apstrīdētā] lēmuma rezolutīvās daļas 3. pantu tiek uzlikti šādi naudas sodi:

[..]

SDK: EUR 17,4 miljoni;

[..]

18. Rezolutīvās daļas 4. pantā attiecīgajiem uzņēmumiem likts pārskaitīt naudas sodus trīs mēnešu laikā, skaitot no dienas, kad [apstrīdētais] lēmums paziņots, pretējā gadījumā maksājot nokavējuma procentus 8,04 % apmērā.”

Process Pirmās instances tiesā un apstrīdētais lēmums

6) *SDK* un pārējie uzņēmumi — apstrīdētā lēmuma adresāti iesniedza Pirmās instances tiesā prasību atcelt minēto lēmumu.

7) Ar apstrīdēto spriedumu Pirmās instances tiesa noteica un nolēma:

“[..]

4) lietā T-245/01 *Showa Denko/Komisija*:

— naudas soda summa, kas uzlikta prasītājam ar Lēmuma 2002/271 3. pantu, tiek noteikta EUR 10 440 000 apmērā;

— pārējā daļā prasību noraidīt;

[..”

Lietas dalībnieku prasījumi Tiesā

8 *SDK* lūdz Tiesu:

- daļēji atcelt apstrīdēto spriedumu;
- samazināt prasītājam uzlikto naudas sodu EUR 6 960 000 apmērā vai to samazināt atbilstoši Tiesas ieskatam, īstenojot savu rīcības brīvību;
- veikt visus citus pasākumus, ko Tiesa uzskatīs par atbilstošiem;
- piespriest Komisijai segt tiesāšanās izdevumus.

9 Komisija lūdz Tiesu:

- apelācijas sūdzību noraidīt;
- piespriest prasītājam segt tiesāšanās izdevumus.

Par apelāciju

- 10 *SDK* apelācijas sūdzības atbalstam norāda četrus pamatus, proti: kļūdaina, uz pasaules apgrozījuma balstīta “atturošā reizinātāja” ņemšana vērā, kļūdaina “atturošā reizinātāja” noteikšanas kritēriju piemērošana, kļūda tiesību piemērošanā [tiesiska maldība] un pamatojuma trūkums attiecībā uz trešās valstīs prasītājam uzlikto naudas sodu un saistību ņemšanu vērā, kā arī prasītājas pamattiesību uz taisnīgu tiesas procesu neievērošana.

Par pirmo pamatu saistībā ar uz pasaules apgrozījumu balstīta “atturošā reizinātāja” piemērošanu

Lietas dalībnieku argumenti

- 11 *SDK* uzsver, ka uzņēmuma lielumu, kā arī tā pasaules apgrozījumu un nevis to, kas ticis sasniegts, realizējot preces, uz kurām attiecas aizliegtās vienošanās dalībnieku nolīgumi, Komisija jau ir ņēmusi vērā, nosakot trīs pamata naudas sodu kategorijas, kurus tā gatavojās uzlikt dažādiem attiecīgajiem uzņēmumiem. Tādējādi šie faktori nevarēja būt pamats īpašam papildu naudas soda palielinājumam. Turklāt “atturošais reizinātājs” bija jāpiemēro tikai atturošu iemeslu dēļ.
- 12 *SDK* uzskata, ka Pirmās instances tiesa apstrīdētā sprieduma 241., 242. un 370. punktā nav izklāstījusi teoriju, saskaņā ar kuru “atturošā reizinātāja” aprēķināšanai ir jāņem vērā sasniegtais pasaules apgrozījums un nevis tas, ko skar

starp uzņēmumiem noslēgtie līgumi. Pirmās instances tiesa ir norādījusi virkni apsvērumu, kas nav ietverti Pamatnostādnēs un kur neviens no tiem neattiecas uz prevenciju.

- 13 Komisija uzsver, ka Pirmās instances tiesa apstrīdētā sprieduma 241. un 242. punktā ir pareizi nospriedusi, ka prasītājam uzliktais naudas sods ir balstīts uz tās pasaules apgrozījumu.
- 14 Komisija atgādina — Pirmās instances tiesa ir nospriedusi, ka vispār salīdzinājumā ar mazākiem uzņēmumiem lielu uzņēmumu rīcībā ir lielāki ekonomiskie resursi un labākas konkurences tiesību zināšanas. Tā rezultātā Pirmās instances tiesa norādīja noteikumu, atbilstoši kuram uzņēmumu, kura rīcībā ir vērā ņemami finanšu resursi, par izdarīto pārkāpumu principā var sodīt ar proporcionāli augstāku naudas sodu nekā uzņēmumu, kas izdarījis tādu pašu pārkāpumu, bet kura rīcībā nav šādu resursu.

Tiesas vērtējums

- 15 Vispirms ir jānorāda — kā to savu secinājumu 24. un 34. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts —, ka pasaules mēroga apgrozījumu Komisija ņēma vērā tikai, lai noteiktu “atturošo reizinātāju”. Savukārt, lai noteiktu naudas soda pamatsummu, Komisija ņēma vērā tikai to produktu pasaules apgrozījumu, par kuriem ir noslēgta aizliegtā vienošanās.

- 16 Attiecībā uz atturēšanas jēdzienu ir jāatgādina, ka tas ir viens no vērā ņemamiem faktoriem naudas soda apmēra aprēķinā. Faktiski no pastāvīgās judikatūras izriet (skat. it īpaši 1983. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, *Recueil*, 1825. lpp., 105. un 106. punkts), ka EKL 81. panta pārkāpuma dēļ uzlikto un Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā paredzēto naudas sodu mērķis ir sodīt par nelegālām attiecīgo uzņēmumu darbībām, kā arī atturēt gan attiecīgos uzņēmumus, gan citus tirgus dalībniekus no iespējamajiem Kapienu konkurences tiesību noteikumu pārkāpumiem. Tā Komisija, aprēķinot naudas soda apmēru, var ņemt vērā tostarp attiecīgā uzņēmuma lielumu un ekonomisko varenību (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 119.–121. punkts).
- 17 Ir jāpiebilst — kā to ir darījusi Pirmās instances tiesa apstrīdētā sprieduma 239. punktā —, ka Tiesa īpaši ir minējusi katra uzņēmuma, kas ir aizliegtas vienošanās dalībnieks, kopējā apgrozījuma ņemšanas vērā nozīmi, nosakot naudas soda apmēru (šajā sakarā skat. 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā C-291/98 P *Sarrió*/Komisija, *Recueil*, I-9991. lpp., 85. un 86. punkts, un 2005. gada 14. jūlija spriedumu lietā C-57/02 P *Acerinox*/Komisija, Krājums, I-6689. lpp., 74. un 75. punkts).
- 18 Šajos apstākļos Pirmās instances tiesa pamatoti apstrīdētā sprieduma 241. punktā uzskatīja, ka prasītājas “milzīgā” kopējā apgrozījuma salīdzinājumā ar citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem dēļ vieglāk varēja apkopot vajadzīgos resursus, lai samaksātu naudas sodu, kas naudas soda pietiekami atturošās iedarbības nolūkā pamatoja reizinātāja piemērošanu.
- 19 Tādējādi pirmais *SDK* norādītais pamats ir jānoraida.

Par otro pamatu par “atturošā reizinātāja” piemērošanu

- 20 *SDK* uzskata, ka Pirmās instances tiesa nav minējusi nevienu būtisku kritēriju, ar ko pamato veidu, kādā “atturošais reizinātājs” prasītājam tika piemērots. Pamatam ir četras daļas.

Pirmā daļa: naudas sodu palielināšanas kritēriji

— Lietas dalībnieku argumenti

- 21 *SDK* uzsver, ka naudas sodus atturošā mērķa labā vajadzēja palielināt tikai mēreni un tikai atbilstošu iemeslu dēļ. Faktiski šajā gadījumā bija īpaši apstākļi, kas pamatotu zemāku naudas sodu nekā uzliktais.
- 22 Komisija norāda, ka naudas soda atturošais raksturs un iespēja piemērot reizinošo elementu ir tādēļ, lai novērstu, ka citi uzņēmumi nākotnē pārkāpj Kopienų konkurences tiesības. Tā rezultātā naudas soda atturošais raksturs nav nosakāms vien ar attiecīgā uzņēmuma īpašo stāvokli.

— Tiesas vērtējums

23 Ir jānorāda — kā tas izriet no pastāvīgās judikatūras un ģenerālvokāta secinājumiem (skat. to 53.–55. punktu) —, ka uzņēmumam uzliekamo naudas sodu var aprēķināt, ietverot atturošo faktoru, un ka šo faktoru novērtē, ņemot vērā faktoru kopumu un nevis tikai attiecīgā uzņēmuma īpašo situāciju.

24 Tā rezultātā Pirmās instances tiesa, apstrīdētā sprieduma 241.–243. punktā izvērtējot kritērijus, pamatojoties uz kuriem Komisija ir noteikusi “atturošo reizinātāju”, kas ietekmēja prasītājam uzlikto naudas sodu, nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.

25 Tādējādi šī pamata pirmā daļa nav pamatota.

Otrā daļa: uzņēmuma “izcelšana”, lai “atturētu” [no pārkāpuma izdarīšanas]

— Lietas dalībnieku argumenti

26 *SDK* uzskata, ka Pirmās instances tiesa nav atspoguļojusi to, kādos apstākļos ir bijis iespējams izcelt prasītāju, lai tai atturoša mērķa labā uzliktu palielinātu naudas sodu. Faktiski vajadzība šādiem mērķiem izcelt uzņēmumu ir jāizvērtē no tā īpašās izturēšanās un nevis tā lieluma viedokļa.

27 Komisija norāda, ka Pirmās instances tiesa ir pareizi ņēmusi vērā prasītājas apstākļus, kas kalpoja, lai atturošu mērķu labā noteiktu naudas soda apmēru. Šajā gadījumā attiecīgā uzņēmuma lielums un varenība ir atbilstošie vērā ņemamie faktori.

— Tiesas vērtējums

28 Vispirms ir jāatgādina, ka no apstrīdētā sprieduma 241.–247. punkta juridiski pietiekamā veidā izriet, ka Komisija, izvērtējot naudas soda palielinājumu atturošu mērķu dēļ, ir ņēmusi vērā prasītājas apstākļus.

29 Tāpat ir jānorāda — kas arī izriet no Tiesas judikatūras —, ka attiecīgā uzņēmuma lielums ir viens no faktoriem, ko var ņemt vērā naudas soda aprēķināšanā un līdz ar to arī “atturošā reizinātāja” noteikšanā (skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija un 2005. gada 28. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, Krājums, I-5425. lpp., 242. un 243. punkts).

30 Tā rezultātā Pirmās instances tiesa nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, apstrīdētā sprieduma 242. punktā nospriežot, ka prasītāja ir minējusi hipotētiskus un pārāk nenoteiktus parametrus, lai novērtētu uzņēmuma faktiskos finanšu resursus, apgalvojot, ka taisnīga naudas soda mērķis ir tikai atlidzināt brīvai konkurencei nodarīto kaitējumu un ka šajā sakarā ir jānovērtē iespēja konstatēt aizliegto vienošanos, kā arī tās dalībnieku gaidāmā peļņa.

31 Tātad otrā pamata otrā daļa ir jānoraida.

Trešā daļa: piemērotā “atturošā reizinātāja” patvaļīgais un neattaisnojams raksturs

— Lietas dalībnieku argumenti

32 *SDK* norāda, ka atturēšanas ekonomiskā analīze apstiprina, ka piemērotais “atturošais reizinātājs” ir patvaļīgs un nav attaisnojams. Faktiski, ja palielinātais naudas sods ir pamatojams ar atturošo mērķi, tad šādas iedarbības radīšanai domāts naudas sods ir jāaprēķina ar to labumu vai priekšrocību palīdzību, ar ko uzņēmums, izdarot pārkāpumu, varēja rēķināties, ja pārkāpums nebūtu ticis atklāts, kā arī atklāšanas varbūtību.

33 *SDK* uzskata, ka Pirmās instances tiesa nav ievērojusi faktu, ka uzņēmumus, kas ražo dažādas preces — tie, kuriem ir vai nav “finansiālas varenības” —, naudas sodi neietekmē mazāk nekā sabiedrības, kas ražo viena veida preci. Faktiski ekonomiskā teorija pierāda, ka lielos uzņēmumus salīdzinājumā ar mazākiem uzņēmumiem mazāk interesē maksimāla tiesiskās atbildības un citu to izmaksu samazināšana. Tādējādi “atturošo reizinātāju” var pamatot tikai ar reālu un pierādītu attiecīgā uzņēmuma izturēšanos. Taču *SDK* nav aktīvi piedalījusies aizliegtās vienošanās ietvaros un attiecīgajā nozarē nav attīstījusi nekādu konkurences likvidēšanas stratēģiju.

34 Komisija uzsver, ka prasītājas argumenti ir neatbilstoši un ka uzņēmuma uzvedība ir vērā ņemams elements vēlākā naudas sodu noteikšanas stadijā — kā [vainu] pastiprinošs vai mīkstinošs apstāklis.

35 Komisija uzskata, ka Pirmās instances tiesa pareizi ir atspoguļojusi to, ka saistībā ar pārkāpumu sagaidāmā peļņa un tā atklāšanas varbūtība ir pārāk vispārīgas un spekulatīvas, lai būtu “atturošā reizinātāja” noteikšanas pamats.

— Tiesas vērtējums

36 Ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Komisijai ir īpaši plaša rīcības brīvība attiecībā uz naudas sodu noteikšanā vērā ņemamo elementu izvēli, kā, tostarp, lietas īpašie apstākļi, tās konteksts un naudas sodu atturošā piemērojamība, turklāt nav jāatsaucas uz saistošu un izsmeļošu obligāti vērā ņemamo kritēriju sarakstu (skat. 1996. gada 25. marta rīkojumu lietā C-137/95 P *SPO* u.c./Komisija, *Recueil*, I-1611. lpp., 54. punkts, un 1997. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-219/95 P *Ferriere Nord*/Komisija, *Recueil*, I-4411. lpp., 33. punkts).

37 Turklāt attiecībā uz prasītājas argumentu, saskaņā ar kuru “atturoša reizinātāja” piemērošanu nevar pamatot, jo tā nav bijusi aktīva aizliegtās vienošanās dalībiece, ir jāatgādina — kā to pareizi arī savu secinājumu 65. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts —, ka šāds apstāklis (pieņemot, ka tāds iestājas) tiks ņemts vērā tikai vēlākā naudas soda noteikšanas stadijā, taču tam kā tādām nav nekādas nozīmes, novērtējot pašas aizliegtas vienošanās nopietno raksturu.

38 No tā izriet, ka Pirmās instances tiesa nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, novērtējot prasītājas situāciju, kas minēta apstrīdētā sprieduma 242. un 243. punktā.

39 Tādējādi otrā pamata trešā daļa ir jānoraida.

Ceturtnā daļa: naudas soda palielināšanas nesamērīgais raksturs

— Lietas dalībnieku argumenti

40 *SDK* norāda, ka naudas soda palielināšanas likme nav bijusi samērīga, ņemot vērā nebūtisko tirgus daļu, kas tai ir EEZ. Tāpat pieskaņotās naudas soda pamatsummas analīze atspoguļo to, ka naudas sods, kas to ietekmē, ir nesamērīgs salīdzinājumā ar citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem uzliktajiem naudas sodiem.

41 Komisija paskaidro, ka prasītājas argumenti balstīti uz pieskaņotā naudas soda salīdzinājumu ar citiem dalībniekiem uzliktajiem naudas sodiem un prasītājas gada apgrozījumu EEZ. Tomēr šiem salīdzinājumiem nav nozīmes, ņemot vērā, ka visi veiktie aprēķini balstīti uz kļūdainu pieņēmumu, saskaņā ar kuru prasītājas ekonomiskā varenība bija jānovērtē, pamatojoties uz sasniegto apgrozījumu attiecīgajām precēm tirgū EEZ.

— Tiesas vērtējums

42 Ir jānorāda — kā to pamatoti arī savu secinājumu 68. punktā norāda ģenerāladvokāts —, ka prasītājas argumentu pamatā ir kļūdaini pieņēmumi, saskaņā ar kuru “atturošo reizinātāju” nevar balstīt uz attiecīgā uzņēmuma kopējo apgrozījumu.

43 Ir jāpiebilst — kā to pareizi apstrīdētā sprieduma 198. punktā ir nospriedusi Pirmās instances tiesa —, ka prasītāja būtu saņēmusi kompensāciju, ja Komisija naudas soda pamatsummu būtu aprēķinājusi, pamatojoties uz *SDK* realizēto zemo apgrozījumu EEZ, jo minētais uzņēmums strīdīgās aizliegtās vienošanās ietvaros piekrita nekonkurēt šajā minētajā tirgū un tādējādi ļāva citiem ražotājiem vienoties par attiecīgajām cenām šajā tirgū.

44 Tā rezultātā šī pamata ceturtdā daļa arī nav atbalstāma.

45 Tādējādi otrais pamats ir jānoraida pilnībā.

Par trešo pamatu attiecībā uz kļūdu tiesību piemērošanā un pamatojuma trūkumu saistībā ar prasītājam uzlikto naudas sodu un pienākumiem trešās valstīs

Lietas dalībnieku argumenti

46 *SDK* uzsver, ka Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, uzskatot, ka Komisija varēja, pirmkārt, naudas soda pamatsummas un “atturošā reizinātāja” aprēķināšanā pamatoties uz pasaules mēroga apgrozījumu un, otrkārt, neņemot vērā faktu, ka pret prasītāju jau ir uzsākta izmeklēšana ASV, Kanādā un Japānā un ka šīs valstīs tai jau ir uzlikušas naudas sodus.

- 47 Kā uzskata prasītāja, ja pasaules apgrozījums būtu būtisks atturēšanas nolūkā, tad atbilstošas atturēšanas nolūkā būtu jāņem vērā citās valstīs maksājami naudas sodi, lai noteiktu papildu summu pieprasītajam Kopienu naudas sodam. Faktiski atturēšana ir atkarīga no kopējiem izdevumiem saistībā ar nelikumīgu rīcību, ko veido ne tikai EEZ uzliktie, bet arī citur uzliktie naudas sodi.
- 48 Tādējādi *SDK* uzskata, ka Pirmās instances tiesa, apstiprinot naudas sodu, to aprēķinot dubultā, kas nav samērīgs salīdzinājumā ar pamatotu atturošu iedarbību, ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.
- 49 Komisija norāda, ka Pirmās instances tiesa nav pārkāpusi *non bis in idem* principu. Tā atzīmē, ka trešo valstu iestāžu uzliktie naudas sodi bija par to konkurences tiesību pārkāpumiem, un nav pārklāšanās starp tiem un Komisijas pilnvarām uzlikt uzņēmumiem naudas sodus par konkurences ierobežojumiem kopējā tirgū. Faktiski Komisija un Pirmās instances tiesa sprieda tikai par šiem ierobežojumiem, un attiecīgās darbības trešās valstīs neietilpst Kopienu tiesību piemērošanas jomā.

Tiesas vērtējums

- 50 Ir jāatgādina vispirms, ka *non bis in idem* princips, kas nostiprināts arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā — “ECTK”) 7. protokola 4. pantā, ir Kopienu tiesību pamatprincips, kura ievērošanu nodrošina tiesas (skat. it īpaši 1966. gada 5. maija spriedumu apvienotajās lietās 18/65 un 35/65 *Gutmann*/Komisija EAEK, *Recueil*, 149., 172. lpp., un 2002. gada 15. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, *Recueil*, I-8375. lpp., 59. punkts).

- 51 Izvērtējot pamata par minētā principa pārkāpumu pamatotību, vienlīdz ir jānorāda, kā Pirmās instances tiesa apstrīdētā sprieduma 140. punktā pareizi ir nospriedusi, ka Tiesa nav apspriedusi jautājumu par to, vai ir jāpieskaita trešo valstu iestāžu piemērotā sankcija, pieņemot, ka šīs iestādes un minēto iestāžu pret uzņēmumu izvirzītie pārmērumi attiecas uz vienu un to pašu darbību, bet gan kā šī izvērtējuma priekšnosacījumu ir izvirzījusi Komisijas un trešo valstu iestāžu inkriminēto faktu identiskumu.
- 52 Attiecībā uz *non bis in idem* principa piemērošanas jomu gadījumos, kuros ir iesaistītas trešo valstu iestādes, saskaņā ar to sodīšanas pilnvarām minētās valsts teritorijā piemērojamo konkurences tiesību jomā ir jāatgādina, ka aizliegtajai vienošanās ir starptautisks konteksts, kam tostarp ir raksturīga trešo valstu juridisko sistēmu iesaistīšana to atbilstīgajās teritorijās.
- 53 Šajā sakarā ir jākonstatē, ka šo valstu iestāžu, kuru pienākums ir brīvas konkurences aizsardzība, pilnvaru izmantošana saskaņā ar to teritoriālo kompetenci ir atkarīga no šo valstu atbilstīgajām prasībām. Ja šo valstu iestādes konkurences tiesību jomā ir konstatējušas piemērojamo normu pārkāpumus, elementi, kas ir citu valstu tiesību sistēmas pamatā konkurences tiesībās, ietver ne tikai īpašus mērķus, bet ir pamats īpašu materiālo normu pieņemšanai, kā arī ļoti atšķirīgām tiesiskajām sekām administratīvo tiesību, krimināltiesību vai civiltiesību jomā.
- 54 Savukārt absolūti atšķirīga ir situācija, kādā atrodas uzņēmums, attiecībā uz kuru konkurences tiesību jomā tiek piemērotas Kopeņu tiesības vai vienas vai vairāku dalībvalstu tiesības, tas ir, kad aizliegtā vienošanās ietilpst tikai Eiropas Kopeņu tiesību sistēmas teritoriālās piemērošanas jomā.

- 55 No tā izriet, ka, ja Komisija soda par kāda uzņēmuma neatļautu rīcību, pat ja tā rodas starptautiskas aizliegtas vienošanās dēļ, tā cenšas aizsargāt brīvu konkurenci kopējā tirgū, kas saskaņā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu ir Kopienas pamatmērķis. Saistībā ar tiesisko interešu aizsardzības Kapienu līmenī īpatnībām Komisijas vērtējums saskaņā ar tās kompetenci šajā jomā var būtiski atšķirties no trešo valstu iestāžu vērtējuma.
- 56 Tādējādi Pirmās instances tiesa apstrīdēta sprieduma 134. punktā pareizi nosprieda, ka *non bis in idem* princips neattiecas uz situācijām, kurās saskaņā ar to kompetenci ir iesaistītas trešo valstu tiesību sistēmas un iestādes.
- 57 Turklāt Pirmās instances tiesa arī ir pareizi nospriedusi, ka nav cita tiesību principa, saskaņā ar kuru Komisijai būtu jāņem vērā procesi un sankcijas, kas vērstas pret prasītāju trešās valstīs.
- 58 Šajā sakarā ir jākonstatē — kā to norāda Pirmās instances tiesa 136. punktā — nav tāda starptautisko publisko tiesību principa, kas aizliegtu dažādu valstu pārvaldes iestādēm, tajā skaitā tiesām, veikt kriminālvajāšanu un sodīt fizisku vai juridisku personu par tiem pašiem faktiem, saistībā ar kuriem šī persona ir jau tiesāta citā valstī. Turklāt nav tāda starptautisko publisko tiesību līguma, saskaņā ar kuru Komisijai būtu pienākums, nosakot naudas sodu, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu, ņemt vērā naudas sodus, ko uzlikušas kādas trešās valsts iestādes saskaņā ar savu kompetenci konkurences tiesību jomā.

- 59 Ir jāpiebilst, ka līgumi, kas noslēgti starp Kopienu un Amerikas Savienoto Valstu valdību 1991. gada 23. septembrī un 1998. gada 4. jūnijā par aktīvu savstarpējo tiesību atzīšanas principa īstenošanu, piemērojot konkurences normas (OV 1995, L 95, 47. lpp. un OV L 173, 28. lpp.), aprobežojas ar praktiskiem procedūras jautājumiem, tādiem kā informācijas apmaiņas un konkurences iestāžu sadarbība, un nekādi neattiecas uz apsūdzēšanu vai vienas līgumslēdzējpuses piemēroto sankciju nemšanu vērā.
- 60 Visbeidzot, saistībā ar to, ka Pirmās instances tiesa nav ievērojusi samērīguma principu un taisnīguma principu, uz ko pakārtoti norādījusi prasītāja, ir jānorāda, ka visi apsvērumi par trešo valstu iestāžu uzliktajiem naudas sodiem ir ņemami vērā tikai diskrecionārās varas ietvaros, kas Komisijai ir piešķirta naudas sodu noteikšanā par Kopienu konkurences tiesību pārkāpumiem. Līdz ar to, lai arī nav izslēgts, ka Komisija ņem vērā naudas sodus, ko trešo valstu iestādes ir iepriekš uzlikušas, tomēr tai nav pienākuma to darīt.
- 61 Prevencijas mērķis, ko Komisijai ir tiesības ievērot, nosakot naudas sodu apmēru, ir paredzēts, lai nodrošinātu, ka uzņēmumi ievēro konkurences normas, ko nosaka EK līgums to darbībām kopējā tirgū (šajā sakarā skat. 1970. gada 15. jūlija spriedumu lietā 41/69 *ACF Chemiefarma*/Komisija, *Recueil*, 661. lpp., 173.–176. punkts). Līdz ar to, novērtējot saistībā ar šo noteikumu pārkāpšanu uzliekamā naudas soda preventīvo raksturu, Komisijai nav pienākuma ņemt vērā iespējamās sankcijas, kas uzliktas uzņēmumam trešās valsts konkurences normu pārkāpumu dēļ.
- 62 Līdz ar to Pirmās instances tiesa nav pieļāvusi kļūdu tiesību aktu piemērošanā, apstrīdētā sprieduma 144.–148. punktā nospriežot, ka uzliktā naudas soda summa ir likumīga.

63 Ņemot vērā visus iepriekšminētos apsvērumus, trešais pamats ir jānoraida pilnībā.

Par ceturto pamatu par prasītājas pamattiesību uz taisnīgu tiesas procesu pārkāpumu

Lietas dalībnieku argumenti

64 *SDK* uzskata, ka Pirmās instances tiesa netaisnīgi, bez pamatojuma vai paskaidrojuma, ir noraidījusi prasītājas argumentu par to, ka Komisijai prasītājai bija jādod iespēja tikt uzklausītai par “atturošā reizinātāja” noteikšanu.

65 Komisija norāda, ka Pirmās instances tiesa nav pārkāpusi prasītājas tiesības uz aizstāvību un ka tā ir pietiekami pamatojusi savu vērtējumu par “atturošā reizinātāja” piemērošanu.

66 Tā pastāv uz to, ka naudas soda pieaugoša pielāgošana, lai nodrošinātu pietiekamu atturošu [iedarbību], nav jaunas politikas rezultāts. Faktiski ir jāatzīst, ka, lai efektīvi piemērotu Kopieniu konkurences noteikumus, Komisija jebkurā brīdī Regulas Nr. 17 ietvaros var pielāgot naudas sodu līmeni šīs politikas vajadzībām.

67 Komisija piekrīt Pirmās instances tiesai, ka prasītājam bija izdevība iesniegt visu atbilstīgo informāciju par uzņēmuma lielumu un finanšu resursiem, kas būtu jāņem vērā, novērtējot naudas soda atturošo iedarbību. Turklāt tās rīcībā bija pietiekama informācija, lai zinātu, ka naudas soda pamatsummu varēja pielāgot uz augšu atbilstoši Pamatnostādnēm.

Tiesas vērtējums

68 Ir jāatgādina, ka tiesību uz aizstāvību ievērošana visās procedūrās, kuru rezultātā var tikt noteiktas sankcijas, it sevišķi naudas sodi un kavējuma naudas, ir Kopienų tiesību pamatprincips, kas ir jāievēro arī administratīva rakstura procedūrā (skat. 1979. gada 13. februāra spriedumu lietā 85/76 *Hoffmann-La Roche*/Komisija, *Recueil*, 461. lpp., 9. punkts).

69 Šajā sakarā ir jāpiebilst, ka pienākums uzklaut uzņēmumus, kas ir EKL 81. panta piemērošanas procedūras objekts, ir izpildīts, ja Komisija savā paziņojumā par iebildumiem nosaka, ka tā pārbaudīs, vai attiecīgajiem uzņēmumiem ir jāuzliek naudas sods, un ja tā norāda galvenos faktiskos un juridiskos apstākļus — kā pārkāpuma ilgums un smagums —, kuru dēļ var uzlikt naudas sodu (skat. it īpaši 1983. gada 9. novembra spriedumu lietā 322/81 *Michelin*/Komisija, *Recueil*, 3461. lpp., 19. un 20. punkts).

70 Kā to konstatējusi Pirmās instances tiesa, Komisija savā iebildumu paziņojumā aprakstījusi faktiskos un juridiskos apstākļus, uz kuriem tā ir pamatojusies, nosakot naudas soda apmēru. Šādi Komisija ir ievērojusi attiecīgo uzņēmumu tiesības tikt uzklautiem ne tikai par sodīšanas principu, bet arī par katru no apstākļiem, kurus tā gatavojās ņemt vērā, nosakot naudas sodu apmēru.

- 71 Ir jānorāda, ka, apstrīdētā sprieduma 240. punktā noraidot pamatu par tiesībām uz aizstāvību, Pirmās instances tiesa ir nospriedusi, ka nekas prasītāju administratīvā procesa laikā nekavēja atsaukties uz tās lielumu vai finanšu resursiem un izteikt savu viedokli par sankcijas, ko Komisijai būtu varējusi tai uzlikt, atturošo iedarbību.
- 72 Vienlīdz ir jānorāda — fakts, ka Komisiju, nosakot naudas soda apmēru, varēja mudināt ņemt vērā atturošo apstākli, nav jāuztver kā apstāklis, ar ko pamato īpašu pasākumu pieņemšanu administratīvajā procedūrā Komisijā.
- 73 Turklāt — kā tas izriet no Pirmās instances tiesas konstatējumiem —, prasītājam bija zināms, ka Komisija savā iebildumu paziņojumā saskaņā ar Pamatnostādnēm bija norādījusi, ka tās nodoms ir naudas sodus noteikt pietiekami augstus, tādējādi panākot atbilstošu atturošu iedarbību.
- 74 No iepriekš minētā izriet, ka Pirmās instances tiesa, noraidot attiecīgo prasītājas pamatu, ir ievērojusi tās tiesības uz aizstāvību.
- 75 Tādējādi ceturtais *SDK* norādītais pamats nav pieņemams.
- 76 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka *SDK* apelācijas sūdzība ir jānoraida pilnībā.

Par tiesāšanās izdevumiem

⁷⁷ Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam, kas piemērojams apelācijas tiesvedībā, pamatojoties uz šī paša Reglamenta 118. pantu, lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija ir prasījusi piespriet *SDK* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā prasītājam spriedums ir nelabvēlīgs, tad ir jāpiespriež prasītājam atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

- 1) **apelācijas sūdzību noraidīt;**

- 2) ***Showa Denko KK* atlīdzina tiesāšanās izdevumus.**

[Paraksti]